

С. В. Кульчицький

Автономізація

АВТОНОМІЗАЦІЯ – спроба перетворення формально незалежних радянських держав, зокрема УСРР, на автономні республіки РСФРР, порядком зменшення розриву між реально низьким і конституційно високим статусом цих держав. Більшовики взяли на озброєння гасло нац. рад. державності влітку 1917, щоб послабити конфронтацію з визв. рухом пригнобл. народів колиш. імперії. Воно допомогло їм захопити держ. владу, встановити диктатуру своєї партії і перемогти у громадян. війні. Завдяки диктатурі РКП(б), яка не знайшла відображення в рад. конституціях, сукупність формально незалежних рад. держав перетворювалася на централіз. унітарну країну без назви. Після закінчення воєн. дій 1918–20 багатьом представникам центр. компартійно-рад. керівництва здалося, що гасло нац. рад. державності втратило актуальність і настав час будувати єдину державу. Нарком РСФРР у справах національностей Й. Сталін запропонував надати УСРР та ін. «незалежним» державам статус уже існуючих у складі Росії автоном. республік. Спроба А. здійснювалася за відсутності В. Леніна, який хворів. Переважна більшість керів. діячів нац. республік виступила проти А. Вони були стурбовані пониженням власного політ. становища і одночасно вважали, що пропагандист. ефект нац. державності ще не вичерпаний. Голова РНК УСРР Х. Раковський звернувся від їхнього імені до В. Леніна за роз'ясненнями. Зі свого боку, в листі до Леніна Сталін наголосив: «Ми переживаємо таку смугу розвитку, коли форма, закон, конституція не можуть бути ігноровані, коли молоде покоління комуністів на окраїнах гру в незалежність відмовляється розуміти як гру, вперто приймаючи слова про незалежність за чисту монету й так само вперто вимагаючи від нас проведення в життя букви конституції незалежних республік». В. Ленін розв'язав конфлікт у компартійно-держ. кер-ві шляхом часткового врахування позицій обох сторін. Він погодився утворити єдину багатонац. державу, але не допустив А. національних республік. Було запропоновано утворити, поряд з Рос. федерацією, федерацію «другого поверху»: всі незалежні республіки «разом і нарівні» з Росією утворювали нове державне утворення – СРСР.

Рекомендована література

1. Якубовская С. П. Строительство союзного социалистического государства. Москва, 1960;

2. Волковинський В. М., Кульчицький С. В. Християн Раковський: політичний портрет. К., 1990;
3. Кульчицький С. В. Комунізм в Україні: перше десятиріччя (1919– 1928). К., 1996.

Бібліографічний опис:

Автономізація / С. В. Кульчицький // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. – К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2001. – Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-42464>

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).